

THE BALANCE BETWEEN PRODUCTION AND CONSUMPTION OF MILK AND DAIRY PRODUCTS IN UKRAINE

G. PENCHUK

National University of Food Technologies

Key words: Dairy industry Effectiveness Consumption Production level Consumer preferences	ABSTRACT The dairy industry plays an important role in the economy of each country and in the process of providing people with basic foodstuffs. Therefore, milk and dairy products are the main foodstuff in daily consumption of Ukrainians and the essential product of society. Market research of milk and dairy products industry from the view of effectiveness has been conducted. The effectiveness means usefulness (appropriateness) of the company's activities, i.e. the specific results that meet consumer needs. Thus, as the base for effectiveness determination we selected the needs of consumers, as a key subject of economic relations, the primary user of economic systems and products of their operations.
Article history: Received 24.12.2012 Received in revised form 18.01.2013 Accepted 21.03.2013	The state of the dairy industry from the view of effectiveness is considered in this article. The analysis of the ratio of the production and consumption of milk and dairy products is performed. The indicators affecting consumer preferences are considered.
Corresponding author: E-mail: npnuht@ukr.net	

БАЛАНС ВИРОБНИЦТВА ТА СПОЖИВАННЯ МОЛОКА І МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

Г.С. Пенчук

Національний університет харчових технологій

У статті розглянуто стан молочної галузі з позиції результативності. Проаналізовано співвідношення рівня виробництва та споживання молока та молочних продуктів. Наведені фактори, що впливають на вибір даної продукції споживачем.

Ключові слова: молочна галузь, результативність, рівень споживання, рівень виробництва, вибір споживача.

Молочна галузь займає важливе місце в економіці будь-якої держави та забезпеченні населення продуктами харчування першої необхідності. Молоко містить практично всі речовини, які необхідні організму. Молочні продукти мають важливе значення як для забезпечення здоров'я населення та збалансування харчового раціону, так і для продовольчого ринку. Виходячи з цього молоко та молочні продукти є одними з основних продуктів споживання в раціоні населення України та продуктом соціального значення.

Сучасна стратегія соціально-економічного розвитку України передбачає нарощування агропромислового потенціалу країни. Молочна галузь, до складу якої входять молочноконсервна, маслоробна та сироробна підгалузі, а також виробництво продукції з незбираного молока, є однією з провідних в структурі харчової індустрії України [4].

Метою статті є дослідження стану ринку молока та молочних продуктів з позиції результативності.

Під результативністю ми розуміємо корисність (доцільність) діяльності підприємства, тобто конкретні результати, які задовольняють потреби. Звідси базою визначення результативності нами обрано потреби споживачів, як ключового суб'єкта економічних відносин, основного користувача економічними системами і продуктами їх функціонування [3].

Аналізуючи молочну галузь, необхідно розглянути, яку питому вагу займають молокопереробні підприємств серед загального обсягу виробництв харчової та переробної промисловості. З наведених у рис 1 даних видно, що в загальному обсязі молокопереробна галузь посідає друге місце серед всіх виробників харчової продукції, поступаючись лише виробництву м'яса та м'ясних продуктів [2].

Реформи в аграрному секторі України просуваються повільно і неефективно. Одна з причин — неспроможність Уряду виробити і втілити дієву стратегію реформ, спрямовану на забезпечення тривалої ефективності молочної галузі та підвищення її конкурентоспроможності [2]. Зазначені обставини призвели до скорочення у великих масштабах поголів'я молочного стада у господарств усіх категорій (табл. 1).

Рис. 1. Питома вага підприємств молокопереробних

Таблиця 1. Поголів'я корів за категоріями господарств

Господарства	Роки					Абсолютне відхилення, тис. гол	Темп зміни, %
	2007	2008	2009	2010	2011		
Всі господарства, в т.ч.:	3096	2856	2737	2631	2582	-514	-17
- сільсько-господарські підприємства, тис. гол.	679	624	605	589	584	-95	-14
питома вага, %	21,9	21,8	22,1	22,0	22,6	-	-
- господарства населення, тис. гол.	2417	2232	2132	2042	1998	-419	-17,3
питома вага, %	78,1	78,2	77,9	78,0	77,4	-	-

Джерело: розраховано на основі даних [1].

Тільки за 2007 – 2011 роки поголів'я корів скоротилось на 514 тис. корів, або на 17 %. Зменшення поголів'я корів відбулось в сільськогосподарських підприємствах (-14 %) та господарств населення (-17,3 %). Це призвело до зменшення виробництва молока господарствами всіх категорій.

Рівень споживання молока та молочних продуктів визначається впливом багатьох чинників, серед яких головними є традиції споживання та покупна здатність населення країни (табл. 3).

У таблиці наведено фактичне споживання харчових продуктів населенням України в порівнянні з раціональними науково обґрунтованими нормами. З наведених даних видно, що споживання молокопродуктів має тенденцію до зниження у період з 2007-2011 роки.

У 2011 р. фактичне споживання основних видів продуктів харчування було нижче раціональних норм, але збільшилось порівняно з 2007 роком. Найбільше відставання

МЕНЕДЖМЕНТ ТА СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

спостерігалось відносно молока і молочних продуктів — на 46,1 %, плодів та ягід — на 41,1 %, м'яса та м'ясопродуктів — на 38,5 % та риби і рибопродуктів — на 34 %.

Таблиця 2. Виробництво молока у натуральному вираженні

	Роки				
	2007	2008	2009	2010	2011
Виробництва молока за категоріями господарств, тис. т					
Господарства усіх категорій, в т.ч.:	12262	11761	11610	11249	11085
- сільськогосподарські підприємства	2178	2090	2236	2217	2246
питома вага, %	17,8	17,8	19,3	19,7	20,3
- господарства населення	10084	9671	9374	9032	8839
питома вага, %	82,2	82,2	80,7	80,3	79,7

Джерело: Узагальнено за даними [1, 2]

Таблиця 3. Споживання продуктів харчування (на одну особу за рік), кг

Продукти харчування	Раціональна норма споживання	Роки					Темп зміни, % 2011р. до раціон. норми
		2007	2008	2009	2010	2011	
М'ясо і м'ясопродукти (в перерахунку на м'ясо, включаючи сало і субпродукти в натурі)	83	45,7	50,6	49,7	52	51	-38,5
Молоко і молочні продукти (в перерахунку на молоко)	380	224,6	213,8	212,4	206,4	205	-46,1
Яйця, шт.	290	252	260	272	290	310	6,9
Риба і рибопродукти	20	15,3	17,5	15,1	14,5	13,2	-34,0
Цукор	38	40	40,9	37,9	37,1	38	0
Олія	13	14,3	15	15,4	14,8	13,5	3,8
Картопля	124	130,4	131,8	133	128,9	136	9,7
Овочі та баштанні культури	161	118,4	129,2	137,1	143,5	165	2,5
Плоди, ягоди та виноград (без переробки на вино)	90	42,1	43,5	45,6	48	53	-41,1
Хлібні продукти (хліб, макаронні вироби в перерахунку на борошно; борошно, крупи, бобові)	101	115,9	115,4	111,7	111,3	110	8,9

П р и м і т к а: Норми рекомендовано Українським НДІ гігієни харчування МОЗ.

Джерело: розраховано на основі даних [2]

За такими продовольчими групами, як «хліб і хлібопродукти», «картопля», «олія рослинна всіх видів», «яйця» та «овочі та баштанні культури» фактичне споживання перевищило раціональну норму. Однак таке перевищення, особливо хлібопродуктів і картоплі, є свідченням незбалансованого харчування населення, яке намагається забезпечити власні енергетичні потреби економічно доступнішими продуктами.

Основна молочна продукція, що випускається підприємством вже протягом багатьох років залишається молоко та кисломолочні продукти

Ще одним фактором на який звертає увагу споживач є якість продукції. В таблиці 4 наведено зміни в якості молока та питома вага продано сільськогосподарськими підприємствами на переробку молокозаводам.

МЕНЕДЖМЕНТ ТА СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Аналізуючи одержані дані ми бачимо, що якість молока екстра та вищого гатунку збільшилось на 12,8 % порівняно з 2007 роком. Але спостерігається зменшення кількості молока 1-го, 2-го гатунків та негатуркового на 8,9 %, 2,8 % та 1,1 % відповідно.

Таблиця 4 Якість молока, проданого сільськогосподарськими підприємствами переробним підприємствам по ДСТУ 3662-97

	Роки					Абсолютне відхилення
	2007	2008	2009	2010	2011	
Екстра та вищий гатунк, %	25,7	28,4	31,0	35,7	38,5	12,8
1 гатунк, %	65,9	62,9	62,3	59,3	57,0	-8,9
2 гатунк, %	6,9	7,0	5,7	4,1	4,1	-2,8
Негатункове, %	1,5	1,7	1,0	0,9	0,4	-1,1

Джерело: Узагальнено за даними [1]

Результати аналізу свідчать, що найбільша питома вага молока вищого гатунку із загального обсягу проданого у 2011 році була в (%): Дніпропетровській — 64,8, Миколаївській — 63,8, Вінницькій — 56,5 та Полтавській — 36,8 областях. Найгірше по якості молоко виробляється в Житомирській та Івано-Франківській областях (1,9 % — вищого, 48,2 %-1 гатунку, 37,8 % — 2 гатунку, 0,1 % — негатуркового) (відповідно, 5,5 %, 77,8 %, 16,5 %, 0,2 %).

Слід відзначити, що фактичне споживання молока та молочних продуктів залежить від їх ціни (Рис. 2) [1].

Отже, ми бачимо коливання індексу споживчих цін. За аналізований період спостерігається підвищення споживчої ціни у 2011 році. Порівняно з 2009 роком індекс споживчих цін збільшився на 14 %.

Враховуючи величину реальних доходів населення та його низьку платоспроможність (табл. 5), попит населення на молоко та молочні продукти знижується.

Таблиця 5 Динаміка доходів населення України, млн. грн

Доходи	Роки					Темп зміни, % 2011р. до 2007р.
	2007	2008	2009	2010	2011	
Доходи	623289	845641	894286	1101015	1251005	100,7 %
- заробітна плата	278968	366387	355300	459153	521066	86,7 %
- прибуток та змішаний дохід	95203	131139	129760	161214	198512	108,5 %
- від власності (одержані)	20078	28432	34654	59958	68059	239 %
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	229040	319683	364572	423690	463368	102,3 %
Частка населення з середнім доходом, нижчим за прожитковий мінімум, %	21,0	11,6	11,1	15,6	16,7	-

Примітка: Прожитковий мінімум у 2007 році — 518,5 грн, у 2008 році — 607,5 грн., у 2009 році — 638,5 грн., у 2010 році — 843,17 грн., у 2011 році — 914,08 грн

Джерело: розраховано на основі даних [2].

З наведених даних видно, що зростання доходів населення України не призводить до зростання споживання молокопродуктів, оскільки частка населення з середнім доходом, нижчим за прожитковий мінімум зростає. Це змушує населення купувати споживчі товари з нижчою ціною політикою.

Отже, підсумовуючи все вище сказане, можемо зробити висновок щодо достатньої забезпеченості населення України цим видом продукту. Кількість виробленої та спожитої молочної продукції та молока, з розрахунку на одну особу, наведено на рисунку 2.3 [1, 2].

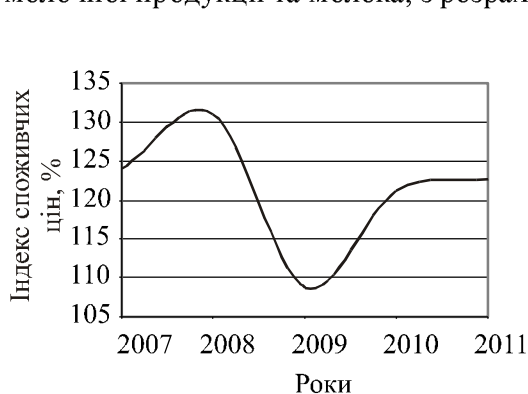

Рис. 2 Зміна споживчих цін на молоко та молочні продукти

Рис. 3. Баланс виробництва та споживання молока та молочних продуктів

Ми бачимо, що виробництво молочних продуктів перевищує споживання протягом усього проаналізованого періоду. Тобто, пропозиція молока та молочної продукції перевищує попит на неї, незважаючи на зменшення поголів'я корів, зменшення виробництва та збільшення якості продукції. На нашу думку, це пов'язано з низькою платоспроможністю населення, що змушує їх купувати споживчі товари з нижчою ціною політикою.

Висновки

Проведене дослідження дозволило встановити, що ринок молока та молочних продуктів є не результативним. Оскільки, сьогодні слід говорити про товар не як про продукт виробництва, представлений у ринкових процесах обміну, а як про комплекс матеріальних та інформаційних характеристик, які впливають на споживчий ринок. Діяльність підприємств повинна орієнтуватись не на зниження собівартості продукції а на збільшення прибутку.

Література

1. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Моніторинг розвитку ринку молока та молочних продуктів України / Спілка молочних підприємств України. За ред. Бутенко М.І. — VI випуск. — К., 2011. — 120 с.
3. Олексюк О.І. Економіка результативності діяльності підприємства. — К.: КНЕУ, 2008. — 362 с.
4. Скопенко Н.С., Бовкун А.О. Сучасний стан та тенденції розвитку молочної галузі України. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.ipdo.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=259.

БАЛАНС ПРОИЗВОДСТВА И ПОТРЕБЛЕНИЯ МОЛОКА И МОЛОЧНЫХ ПРОДУКТОВ В УКРАИНЕ

А.С. Пенчук

Національний університет пищевих технологій

В статье рассмотрено состояние молочной отрасли с позиции результативности. Проанализировано соотношение уровня производства и потребления молока и молочных продуктов. Указаны факторы, влияющие на выбор данной продукции потребителем.

Ключевые слова: молочная отрасль, результативность, уровень потребления, уровень производства, выбор потребителя.